

Sammanträdesdatum
2016-03-08

Dnr 2016/219 - 3

§ 39

Inrättande av naturminnet Sandvikentallarna

INLEDNING

Sala kommun planerar att inrätta en naturminnesförklaring av ett par tallar som växer utefter vägen mot Ekebyäng, i Sandvikenområdet, beläget nordväst om Sala stad. Tallarna, som växer i par, är 200 år gamla, och har både naturvärde och kulturhistoriskt värde.

Beredning

Bilaga KS 2016/40/1, BMN § 4

Bilaga KS 2016/40/2, skrivelse från samhällsbyggnadskontoret

Yrkanden

Carola Gunnarsson (C) yrkar

att ledningsutskottet föreslår att kommunstyrelsen beslutar

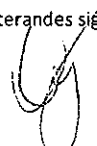

att, i enlighet med Bilaga KS 2016/40/2, inrätta naturminnet Sandvikentallarna i Sala kommun.

BESLUT

Ledningsutskottet föreslår att kommunstyrelsen beslutar

att, i enlighet med Bilaga KS 2016/40/2, inrätta naturminnet Sandvikentallarna i Sala kommun.

Utdrag
kommunstyrelsen

Justerandes sign 		Utdragsbestyrkande
---	--	---

Dnr NAT 2015.983

§ 4 Inrättande av naturminnet Sandvikentallarna

Beredning

Bilaga BMN 2016/4/1, förslag till beslut med bilagor

Kommunekolog Kjell Eklund föredrar ärendet.

Yrkanden

Ordförande Hans Johansson yrkar

att bygg- och miljönämnden beslutar, att föreslå Kommunstyrelsen att inrätta naturminnet Sandvikentallarna enligt bilaga BMN 2016/4/1.

BESLUT

Bygg- och miljönämnden beslutar,

att föreslå Kommunstyrelsen att inrätta naturminnet Sandvikentallarna enligt bilaga BMN 2016/4/1.

_____

Utdrag

Kommunstyrelsen

Exp 160212

Justerandes sign 		Utdragsbestyrkande LA
---	---	--------------------------

Förslag till beslut

Dpb: naturvård
Dnr: 2015.983

SAMHÄLLSBYGGNADSKONTORET

Enligt sändlista

Bildandet av naturminnet Sandvikentallarna (3 bilagor)

UPPGIFTER OM NATURMINNET

Namn:	Sandvikentallarna
Objektnummer:	XXX
Kommun:	Sala
Lägesbeskrivning:	210 meter in utefter vägen mot Ekeby äng i Sandviken på västra sidan av Sala stad räknat från korsningen på Måns – Ols vägen – Ekebyängs vägen. Tallarna som växer i par, står utefter vägens södra sida. (6645275 -1542250)
Gränser:	Punktobjekt, bilaga A
Fastigheter:	Silvergruvan 1:1
Markägare:	Sala kommun
Area:	-
Naturvårdsförvaltare:	Sala kommun

Kommunens beslut enligt 7 kap 10 § miljöbalken

Kommunen förklarar med stöd av 7 kap 10 § miljöbalken (1998:808) det objekt som redovisas på bifogad karta vilket utgörs av ett tallpar, bilaga 1, som naturminne. Till objektet hör ett område som omfattar den yta som kronan täcker.

För att tillgodose syftet med naturminnet beslutar Sala kommun med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturminnet (se *föreskrifterna för naturminnet*).

Förvaltare för naturminnet skall vara Sala kommun.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Beskrivning av området

Landskapet runt tallparet utgörs av ett äldre odlingslandskap med kvarvarande torp och gårdsbebyggelse som ligger spritt. Gårdarna sammanbinds genom ett äldre vägnät, fortfarande bitvis kantade med stenmurar som även i övrigt är relativt frekvent förekommande i byområdet. Under senare årtionden har en viss förtätning skett och nyproducerade villor har tillförts området samtidigt som flera av de äldre 1700- tals torpen moderniserats och/eller byggts om.

Funktionen som odlingslandskap har sedan länge upphört. Begränsade ytor användes tills nyligen som åkermark och då endast i form av betesfällor för ridhästar och någon gång får. Men tillräckligt mycket av det forna landskapet går fortfarande att avläsa för att förstå historien i landskapet.

Ett av inslagen som tydliggör detta ytterligare är just de gamla träden som står kvar. Främst handlar det om äldre lövträd där rönn och oxel utmärker sig och som i det här fallet ett gammalt tallpar som har en historia knutet till Sandvikenområdet. I anslutning till tallparet ligger även den gamla stensatta bybrunnen som med sin placering i närområdet till tallparet och grindstolparna på vägen ner till brunnen, understryker samhörigheten mellan de båda objekten. Tallarna har använts som en plats där hästar bundits av vägförare i samband med besök i något närliggande torp vilket en ögla indrivna i stammen vittnar om. Kanske fick hästarna förutom en bunge hö även vatten från brunnen medan den väntade.

Den till Silvergruvan knutne och kända gruvarbetaren "Berg – Kalle" hade även sitt torp i anslutning till tallparet och brunnen.

Ärendets beredning

Frågan om att skydda tallparet väcktes av Christer Ekman (CE) boende i Sandviken med minnen från barndomen kring tallarna. Tankarna har sedan bearbetats och formulerats till ett beslut av miljöenheten/samhällsbyggnadskontoret på Sala kommun.

Samråd har under hand skett med uppdragsgivaren (CE) samt med Länsstyrelsens naturvårdsenhet.

Markägaren Sala kommuns plan och utvecklingsenhet, Samhällsbyggnadskontoret samt Tekniska kontoret informerades om objektet och arbetena med att skydda tallen den 17.11 2015.

***

Framförallt objektets kulturhistoriska värden har under en lång tid uppmärksamats och hållits levande av personer med rötterna i Sandviken och i några fall fortfarande boende i byn. Tiderna förändras och med det landskapet.

I ett landskap som detta med en omfattande inflyttning i och med förtätningen, riskerar alltid landskapets "själ" att gå förlorad. Den äldre odlingshistoriken går som konstaterats fortfarande att se. Men innehållet med de olika attributen som haft funktion och varit viktiga i ett tidigare skede för de boende i vardagen, försvinner med de äldre generationerna. Om inte efterföljande generationer ser till att i alla fall tydliggöra dessa och värna dem och vårda så långt det går. Det är först då som gårdagens landskapsinnehåll och funktion, går att förstå och sammanfogas med dagens landskap och människor som lever under helt andra förhållanden.

Av den anledningen har traditionsmedvetna boende i byn lyft frågan om ett lagskydd för dessa märkesträd eller plats med tradition som det kulturhistoriskt också brukar uttryckas:

De biologiska värdena är framförallt knutna till träden som sådana. Överåriga träd (de här träden är ca 200 år gammalt) blir allt ovanligare i landskapet och då särskilt i odlingslandskapet där de ofta är mer utsatta för väder, vind och skador i samband med olika typer av byggande. Men på gamla träd i den här typen av landskap kan även olika idag hotade arter finna ett substrat att överleva på.

Svamparna Vintertagging (*Irpicondon pendulus*) NT samt Tallticka (*Phelinus pini*) NT, där "pini" anspelar på vilket trädslag den växer på, det vill säga tall "pinus", är arter som är starkt knutna till gamla tallar, den senare arten till tallar med åldrar överstigande 150 år. Här finns även ofta substrat för de små knappåslavarna (flera arter hotade) och olika skorplavar.

Platser eller objekt i landskapet har i alla tider spelat en stor roll för människor. De har också fyllt vitt skilda behov. Det kan vara troende orienterade platser eller det kan vara en plats som knyter an till någon viktig händelse. Även lokala samlingsplatser kan få den funktionen. Människor som har dessa platser som träffpunkt i vardagen eller för viktiga möte. Objektet kan vara i form av en märklig sten, oftast ett större stenblock (exempelvis en kultplats eller en rastplats). Det kan vara ett mycket gammalt träd eller märkligt vuxen träd (exempelvis en smörjtall, ett träd som fått namn efter en händelse eller en person). Eller som i det här fallet ett trädpar, inte väldigt stort eller med märklig växtsätt, utan för att trädet hade en viktig funktion i byn. Träden där ryttaren/körkarlen band sin/sina hästar för att uträtta ett ärende eller bara för att vattna hästen. Platsen där byborna hämtade vatten och kanske pratade bort en stund vid brunnen eller i skuggan under tallarna om sommaren. Ett träd med en historia i en bebyggd miljö är viktig sett över generationerna. Det är en gemensam historia som alla i byn bär med sig personifierat i detta trädpar. Framförallt detta är skäl nog till varför ett skydd är motiverat.

Ägaren och innehavare av särskild rätt till marken, liksom Länsstyrelsen har tagit del av ett slutligt förslag till beslut. Ytterligare remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig (se sändlista). Följande synpunkter har inkommit och inarbetats i beslutshandlingen. *SHE (Sala Heby Energi)*, har svarat och informerat om att det finns såväl låg-, som högspänningskablar förlagda i mark i vägområdet. Lågspänningskabeln går igenom det på kartan utmärkta området för naturminnet. *Länsstyrelsen*, tillstyrker förslaget till beslut.

Grund för beslutet

Skälet för att Sandvikentallarna skyddas som naturminne är att det är av ett angeläget allmänt intresse att slå vakt om lokal tradition, tydliggöra och skydda naturföremål som är viktiga för lokalbefolkningen och för förståelsen för platsens historia.

Sala kommun finner att ett inrättande av naturminnet är förenligt med 3 och 4 kap miljöbalken och att den för Sala kommun gällande översiktsplanen inte utgör något hinder för inrättandet av naturminnet.

Vid avvägning enligt 7 kap 25 § miljöbalken har Sala kommun funnit att föreskrifterna motsvarar behovet av skydd för att syftet skall uppnås. Området skall därför skyddas som naturminne.

Ändamålet med förordnandet

Syftet med naturminnes förklaringen av Sandvikentallarna bedöms som ett särpräglat naturföremål som skall skyddas och vårdas eftersom objektet är av vikt för lokalbefolkningen och förståelsen för platsens historia.

Ärendets slutliga handläggning

I den slutliga handläggningen deltog även Kjell Eklund kommunekolog, föredragande, samt Virve Svedlund kommunjurist.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, enligt bilaga 3

FÖRESKRIFTER FÖR NATURMINNET

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkning i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som annars gäller är det förbjudet för markägare och innehavare av särskild rätt till marken att invid naturminnet (förutom underhåll av befintlig lågspänningskabel)

1. bedriva verksamhet som förändrar hydrologin
2. gräva, spränga, schakta, borra, utfylla, tippa eller anordna upplag
3. skada ovanjordsdelarna av trädet inklusive ta bort döda grenar om dessa inte utgör fara för besökare, förbipasserande eller fordon
4. åstadkomma beskuggning som genast eller på sikt innebär ett hot mot kronans och därmed trädets vitalitet

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelse att tåla visst intrång

Fastighetsinnehavare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturminnet.

1. Utplacering av informationstavla, bilaga 1
Utförande av andra åtgärder enligt skötselplanen, bilaga 3

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom naturminnet

Det är förbjudet att:

1. göra upp eld som kan innebära skador på trädet
2. anbringa tavla, skylt eller affisch på trädet
3. rista, måla eller på annat vis förvanska trädet

Föreskrifterna C1 – 3 gäller även markägare och innehavare av särskild rätt.

Sala kommun kan för vetenskapligt ändamål medge undantag från ovannämnda föreskrifter.

Föreskrifterna under A och C ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för naturminnets skötsel enligt fastställd skötselplan, ej heller för vetenskapliga undersökningar med syfte att öka kunskapen om geologiska formationer. För sådana vetenskapliga undersökningar krävs dock Sala kommuns godkännande.

Sala kommun erinrar om att föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken gäller omedelbart, även om de överklagas.

Vid avvägning enligt 7 kap 25 § miljöbalken har Sala kommun funnit att föreskrifterna motsvarar behovet av skydd för att syftet ska uppnås. Området ska därför skyddas som naturminne.

Markägare och nyttjare av särskild rätt saknar rätt till ersättning när ingreppet rör naturminne (31 kap 4 § 1 st. 2p).

Ärendets slutliga handläggning

Beslut i detta ärende har fattats i Bygg och miljö nämnden samt slutligen i Kommunstyrelsen.

I den slutliga handläggningen deltog även Kjell Eklund kommunekolog, föredragande, samt Virve Svedlund kommunjurist.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, enligt bilaga 3

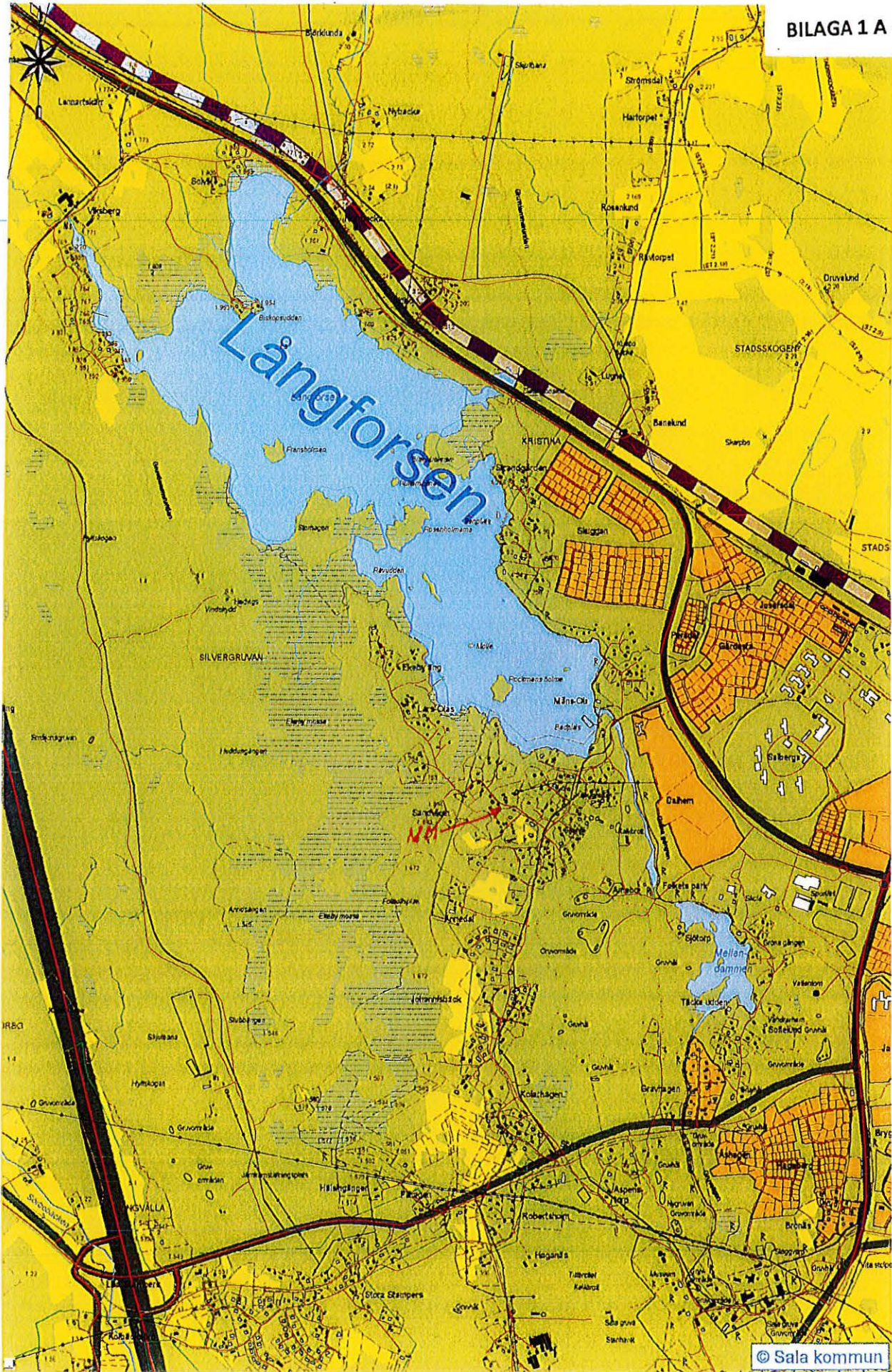
Virve Svedlund
Kommunjurist

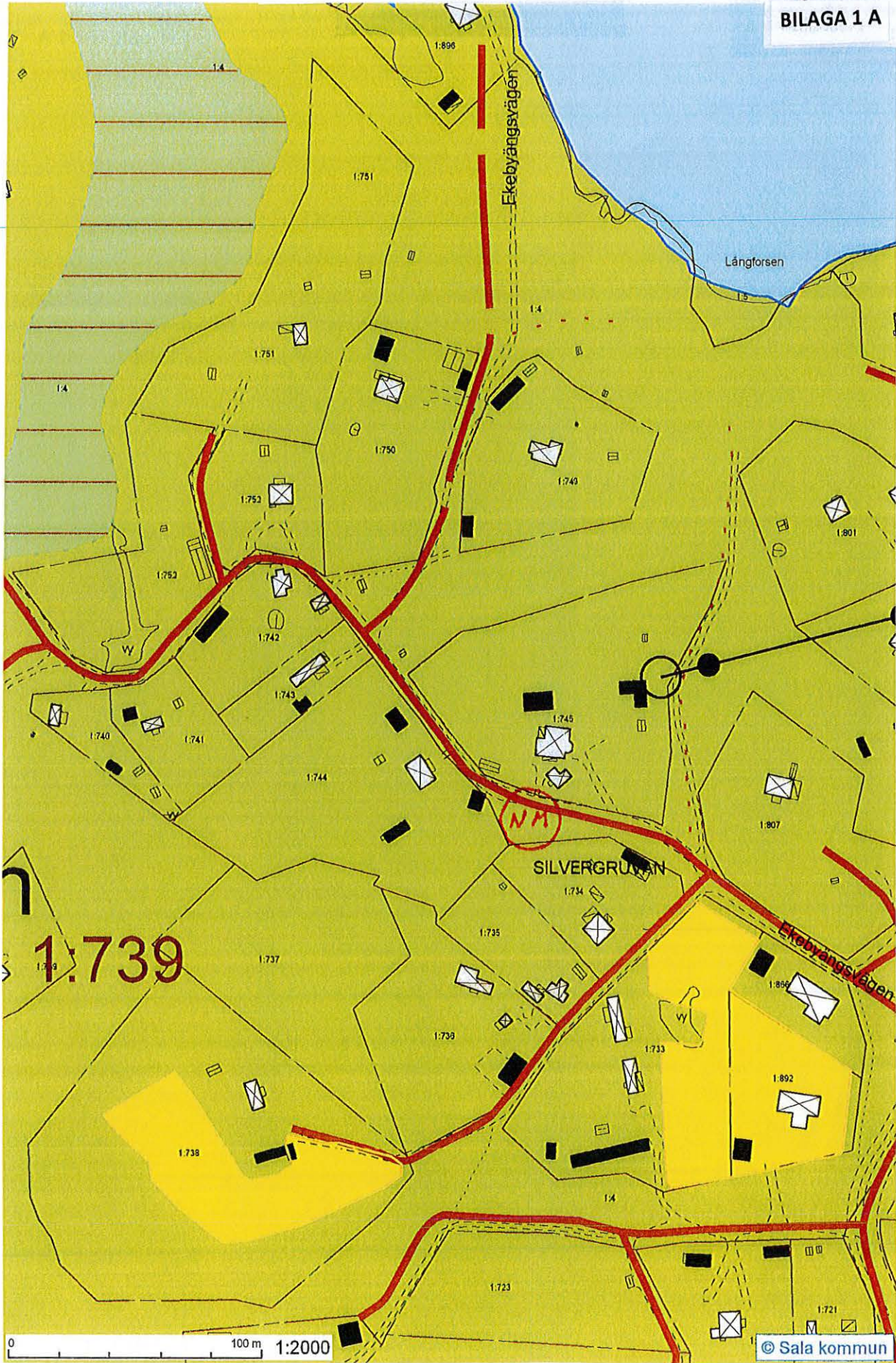
Kjell Eklund
Kommunekolog

Bilagor:

- 1A. Beslutskarta
- 1B. Detaljkarta
2. Hur man överklagar
3. Skötselplan

Detta beslut kan överklagas

Eventuellt överklagande ska vara skriftligt och ha inkommit till bygg och miljö Sala-Heby, Box 304, 733 25 SALA, **inom tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet. Ange vilket beslut som överklagas genom att skriva diarienummer (Dnr) eller beskriv i korthet vad beslutet handlar om. Ange också vad i beslutet ni anser vara felaktigt och vilken ändring ni skulle vilja ha. Underteckna överklagandet och skriv namn, adress och telefonnummer. Bygg och miljö Sala-Heby sänder överklagandet vidare till länsstyrelsen för prövning, om myndigheten själv inte omprövar beslutet på det sätt som begärts. Om något är oklart kontakta bygg- och miljö på telefon 0224-74 73 03 eller 0224-74 73 06.

SKÖTSELPLAN

- 1 Disposition och skötsel av mark
- 1.1 Övergripande mål
- Målet för objektets skötsel skall vara att uppnå och upprätthålla ändamålet med naturminnet i enlighet med beslutet för naturminnet.
- 1.2 Generella riktlinjer och åtgärder
- Hålla närområdet runt trädet fritt från trängande vegetation som på sikt kan komma att skada kronan.
2. Anordningar för besökare
- Det övergripande målet för friluftslivet är att kunna ta del av trädets kulturhistoriska betydelse för byn. Information om vad allmänheten har att iaktta vid naturminnet, lämnas på informationsskylt. Naturvårdsförvaltaren ansvarar för detta.
3. Finansiering av naturvårdsförvaltningen
- 3.1 Ekonomisk utredning
Åtgärd	Engångs-kostnad (kr)	Årlig kostnad (kr)
Utmärkning	-	
Information	2 500	
Underhåll		Vid behov
- 3.2 Finansiering
- Kostnaderna för naturvårdsförvaltningen svaras för av staten genom anslaget Vård av naturreservat mm vid kostnadskrävande åtgärder som exempelvis konsult konsultationer.